

บทความวิจัย

เรื่อง บทบาทของพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ : จากนายกรัฐมนตรีสู่อาชญากรสงคราม

โดย

นางสาวเบญจพร ไพรศรี

รหัสนักศึกษา 05520635

เสนอ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงทิพย์ เกียรติสกุล

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2555

ชื่อหัวข้อบทความวิจัย   บทบาทของพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ : จากนายกรัฐมนตรีสู่อาชญากรสงคราม

ชื่อ – นามสกุลนักศึกษา   นางสาวเบญจพร ไพรศรี   รหัสประจำตัว 05520635

ชื่อ – นามสกุลอาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงทิพย์ เกียรติสกุล

สาขาวิชาเอก   เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา   2555

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “บทบาทของพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ : จากนายกรัฐมนตรีสู่อาชญากรสงคราม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ ในฐานะนายกรัฐมนตรี การดำเนินนโยบายทางการทหารที่นำพาประเทศญี่ปุ่นเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 อีกทั้งศึกษาถึงผลกระทบจากการพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มีต่อพลเอกโตโจ ฮิเดะกิและประเทศญี่ปุ่น โดยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นรอง ซึ่งประกอบด้วยหนังสือ บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่า พลเอกโตโจ ฮิเดะกิได้ก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 27 ของประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากได้รับแรงผลักดันจากครอบครัว รวมถึงอุปนิสัยที่มีความทะเยอทะยาน กล้าหาญ มีความมุ่งมั่นที่จะก้าวไปถึงเป้าหมายที่ตนเองได้ตั้งเอาไว้ ทั้งยังมีแรงสนับสนุนจากบรรดาข้าราชการทหารชั้นผู้ใหญ่และผู้นำทางการเมือง ที่ต้องการให้พลเอกโตโจขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในภาวะสงครามอีกด้วย และเมื่อพลเอกโตโจ ฮิเดะกิขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว พลเอกโตโจได้นำพาประเทศญี่ปุ่นเข้าสู่สงคราม ด้วยการสถาปนาวงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา การขยายอำนาจจักรวรรดินิยมลงสู่ภูมิภาคทางใต้ การเปิดฉากโจมตีฐานทัพเรือของสหรัฐอเมริกาที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ รวมทั้งการดำเนินการโจมตีและยึดครองอาณานิคมของตะวันตกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้ไทยเป็นฐานทัพในการโจมตี แต่ในท้ายที่สุดเมื่อญี่ปุ่นถูกโจมตีด้วยระเบิดปรมาณูที่ฮิโรชิมาและนางาซากิจึงได้รับความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน พลเอกโตโจ ฮิเดะกิจึงกลายเป็นอาชญากรสงคราม ญี่ปุ่นต้องยอมแพ้และตกอยู่ภายใต้การยึดครองของสหรัฐอเมริกา ดังนั้น การศึกษาถึงบทบาทของพลเอกโตโจ ฮิเดะกิจึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์บาดแผลของกองทัพญี่ปุ่น ซึ่งได้กลายเป็นบทเรียนสำคัญให้กับผู้นำญี่ปุ่นในช่วงหลังสงครามที่พยายามหลีกเลี่ยงการขยายอำนาจด้วยกำลังทหาร แต่ได้ปรับเปลี่ยนเป้าหมายไปสู่การพัฒนาประเทศจนสามารถสร้าง “ความมหัศจรรย์ทางเศรษฐกิจ” ได้ในที่สุด

คำสำคัญ   โตโจ ฮิเดะกิ , นายกรัฐมนตรี, อาชญากรสงคราม

บทนำ

พลเอกโตโจ อิเดะกิ เป็นขุนศึกโชกุนหรือนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ที่มีชื่อเสียงและบทบาทที่สำคัญ ในฐานะนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นในยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นผู้นำในการประกาศสงครามกับฝ่ายพันธมิตร อันประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศสและจีนอย่างไม่เกรงกลัว ในการตัดสินใจทำสงครามกับชาติตะวันตก โดยผลักดันให้ญี่ปุ่นกลายเป็นผู้นำแห่งเอเชียที่จะปลดปล่อยประเทศต่างๆในเอเชียให้เป็นอิสระจากการถูกยึดครองของชาติตะวันตก โดยกองทัพญี่ปุ่นได้ขยายแผนการจัดระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออกให้กว้างขวางมากขึ้น ด้วยการสถาปนา “วงศัไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา” ซึ่งรวมเอาหมู่เกาะอินเดียนตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ อินโดจีน พม่า ฮองกง มลายู สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์และไทยเข้าไว้ด้วย จนส่งผลให้มหาอำนาจตะวันตกโดยเฉพาะอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส ซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีปฏิกิริยาต่อต้านจนกลายเป็นสงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่เมื่อสงครามสิ้นสุดลงด้วยการพ่ายแพ้ของญี่ปุ่นอย่างไม่มีเงื่อนไข ภายหลังจากถูกล้อมด้วยระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมาและนางาซากิแล้ว พลเอกโตโจ อิเดะกิ ในฐานะนายกรัฐมนตรีที่เป็นผู้นำพาประเทศเข้าสู่สงครามจึงต้องตกอยู่ในฐานะอาชญากรสงครามอันดับ 1 ซึ่งถูกศาลทหารนานาชาติสำหรับตะวันออกไกลตัดสินให้ประหารชีวิตด้วยการแขวนคอ จากสถานการณ์ที่ผกผันอย่างสุดขั้ว ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “บทบาทของพลเอกโตโจ อิเดะกิ : จากนายกรัฐมนตรีสู่อาชญากรสงคราม” ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะเน้นการอธิบายใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการเข้ามามีบทบาทในฐานะนายกรัฐมนตรีของพลเอกโตโจ อิเดะกิ การดำเนินนโยบายทางการทหารของพลเอกโตโจ อิเดะกิ ในการนำพาประเทศญี่ปุ่นเข้าสู่สงครามโลก ครั้งที่ 2 และผลกระทบจากการพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มีต่อ พลเอกโตโจ อิเดะกิและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งจะอธิบายแต่ละประเด็นตามลำดับดังนี้

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการเข้ามามีบทบาทในฐานะนายกรัฐมนตรีของพลเอกโตโจ อีตะกิ

พลเอกโตโจ อีตะกิ คือบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำประเทศญี่ปุ่นในฐานะของนายกรัฐมนตรีคนที่ 27 อีกทั้งยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารบกควบคู่ไปด้วย การได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกโตโจ อีตะกินั้นมีปัจจัยหลายประการที่ได้มีส่วนช่วยส่งเสริมให้พลเอกโตโจได้มีความก้าวหน้าทางการเมืองอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงมีอำนาจในการนำพาประเทศญี่ปุ่นขึ้นมาเป็นผู้นำในภูมิภาคเอเชีย เพื่อจัดอิทธิพลของชาวตะวันตกออกไปจากภูมิภาคเอเชีย อย่างไรก็ตามในที่นี้ ผู้ศึกษาจะอธิบายถึงปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมต่อการเข้ามามีบทบาทในฐานะนายกรัฐมนตรีของพลเอกโตโจ ดังนี้

1.1 การได้รับแรงผลักดันให้เข้ารับราชการทหารจากครอบครัว

โตโจ อีตะกิ เกิดเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม ค.ศ. 1884 ที่เมืองโคจิเมะชิ ซานกรุงโตเกียว เป็นบุตรคนหนึ่งในจำนวน บุตรชาย 7 คนและบุตรหญิง 3 คน ของโตโจ อีตะโนริ นายทหารยศพลโทแห่งกองทัพญี่ปุ่น ช่วงเวลาที่พ่อของเขาสวมเครื่องแบบทหารออกไปรบ โตโจแทบจะไม่ได้คลุกคลีใกล้ชิดกับผู้เป็นพ่อมากเท่าไรนัก เนื่องจากได้รับความเข้มงวดจากผู้เป็นพ่อให้ศึกษาเล่าเรียน และประพฤติปฏิบัติตนตามสังคัมประเพณีญี่ปุ่นโบราณ แต่เมื่อโตโจเริ่มโตเป็นหนุ่ม ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิต เมื่อพี่ชายคนโตและพี่ชายคนรองของเขาเสียชีวิต เขาจึงต้องเลื่อนอันดับขึ้นมาเป็นพี่ชายใหญ่ อีกทั้งเขายังมีพี่เขยที่ดำรงตำแหน่งนายทหารยศร้อยเอกในกองทัพญี่ปุ่น จากภูมิหลังของครอบครัวทำให้โตโจได้รับปลูกฝังเรื่องการเข้ารับราชการทหารจากผู้เป็นพ่อและพี่เขยมาโดยตลอด หลังจากนั้นไม่นานพ่อของเขาก็เสียชีวิตลงอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากได้รับบาดเจ็บจากสงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย โตโจในฐานะลูกชายคนโตได้ตระหนักดีว่าพ่อทุ่มเทเพื่อกองทัพอย่างมากหากแต่ไม่มีโอกาสเลื่อนชั้นยศเป็นพลเอก เหตุผลประการสำคัญเนื่องจากตระกูลของโตโจไม่ได้สืบเชื้อสายมาจากขุนนางหรือมีบรรดาศักดิ์มาจากสกุลของเมืองหลวงโดยแท้จริง (เจริญู ไชยชนะ , 2520 : 7) ด้วยเหตุนี้โตโจจึงพยายามมุ่งมั่นศึกษาเล่าเรียน จากความความมุ่งมั่นและความทะเยอทะยานของเขา จึงส่งผลให้โตโจสามารถเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยจนสำเร็จหลักสูตร และได้ชั้นยศสัญญาบัตรเป็นร้อยตรีครั้งแรก ในค.ศ. 1905

ร้อยตรีโตโจได้เขาพยายามหาช่องทางเพื่อที่จะให้ตนเองเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานอยู่เสมอ โดยตั้งเป้าหมายว่าจะต้องได้เลื่อนชั้นยศเป็นพลเอกให้ได้ ในช่วงที่โตโจถูกส่งไปประจำการที่แมนจูเรีย โตโจ

สมรสกับคัตสุโกะ อิโตะ บัณฑิตสาวที่ทำงานเกี่ยวกับการด้านการศึกษาประชากรในแมนจูเรีย หลังจากนั้น เขาก็มีบุตรชาย 3 คนและบุตรสาว 4 คน ภรรยาของโตโจเป็นบุคคลสำคัญอีกบุคคลหนึ่งที่มีส่วนสนับสนุน ให้เขาก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งในชั้นยศสูงๆ เพราะภรรยาของเขาได้ช่วยสนับสนุนให้โตโจออกไปปฏิบัติ ภารกิจของกองทัพญี่ปุ่นในต่างประเทศอยู่บ่อยครั้ง จนโตโจก็ได้เลื่อนชั้นยศเป็นร้อยโทและร้อยเอก ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกัน โตโจเองยังได้มีความพยายามที่จะสร้างผลงานทุกวิถีทาง เพื่อให้มีคนอื่นช่วยเหลือ และเลือกให้เขาเป็นผู้ดูแลกองทัพญี่ปุ่น

อย่างไรก็ตามจึงกล่าวได้ว่าภักดิ์ของครอบครัวประกอบกับอุปนิสัยส่วนตัวที่มีความทะเยอทะยานที่จะ ก้าวไปสู่เป้าหมายในชั้นยศพลเอกได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้โตโจต้องการเป็นทหารที่ยิ่งใหญ่ และมีอำนาจในการควบคุมดูแลกองทัพญี่ปุ่น

1.2 การเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมต่างๆขณะที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนนายร้อย

ในช่วงที่โตโจ ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนนายร้อย เขาตั้งใจเรียนมากแม้ว่าผลการเรียนจะอยู่ในระดับปานกลาง ก็ตาม แต่เขาถือเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อน เนื่องจากโตโจเป็นคนที่มีจิตใจแข็งแกร่ง หัวหาญ มุทะลุ และมักจะ อาสาเป็นตัวแทนในการทำกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งมีการฝึกวินัยในด้านระเบียบของทหารอย่างสม่ำเสมอ จน เพื่อนร่วมรุ่นได้ให้สมญานามเขาว่า “หัวโจก” (เจริญ ไชยชนะ , 2520 : 10) กระทั่งเมื่อโตโจสำเร็จ การศึกษาระดับที่ 17 จากโรงเรียนนายร้อยแห่งกองทัพกองทัพอจักรวรรดิญี่ปุ่น เขาสอบได้อันดับที่ 42 จาก จำนวนนักเรียนนายร้อยจำนวน 50 คน แต่อย่างไรก็ดีเขาก็ได้รับแต่งตั้งยศร้อยตรี ในสังกัดทหารราบ ใน ค.ศ. 1915 ต่อมาโตโจสำเร็จการศึกษาระดับสูงสุดจาก Army War College จึงทำให้เขามีโอกาสก้าวหน้าไปถึง ชั้นยศนายพลได้ตามกฎของกองทัพ

ต่อมาในค.ศ. 1919 โตโจได้เลื่อนชั้นยศเป็นร้อยเอก อยู่ในสังกัดหน่วยบัญชาการกองร้อยทหารรักษา พระองค์ที่ 3 และถูกส่งไปประจำการที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ในฐานะของทูตทหาร ภายหลังจากปฏิบัติ ภารกิจที่สวิตเซอร์แลนด์ครบ 1 ปี โตโจก็กลับมาประเทศญี่ปุ่น และได้รับการเลื่อนชั้นยศเป็นพันตรีอย่าง รวดเร็ว และในค.ศ. 1921 โตโจก็ถูกส่งไปประจำการที่ประเทศเยอรมนี ในฐานะที่ปรึกษาฝ่ายพลเรือนของ กองทัพ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า โตโจมีความก้าวหน้าในอาชีพรับราชการทหารอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีบุคลิกเข้มแข็ง กล้าหาญและพร้อมที่จะทำทุกวิถีทางเพื่อทำให้ตนเอง เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ซึ่งโตโจจะพุดกับนักเรียนนายร้อยรุ่นน้องเสมอว่า ที่เขาประสบความสำเร็จ

ได้ชั้นยศและตำแหน่งใหญ่ๆอย่างรวดเร็วได้ ก็เพราะเขามีความมานะบากบั่นในการทำงานอย่างจริงจัง ไม่ใช่เพราะเขาเก่งกล้าหรือฉลาดล้ำหน้าไปกว่าคนอื่นๆเลย

1.3 การได้รับการสนับสนุนจากองคมนตรีและผู้นำทางการเมือง

ในค.ศ. 1941 โตโจก็ได้เลื่อนชั้นยศเป็นพลเอกโตโจ ฮิเดะกิอย่างที่ได้ตั้งใจไว้ เขาเป็นนายทหารอาชีพที่มีเกียรติประวัติดีเด่น เป็นคนดีซื่อสัตย์และมีคุณสมบัติครบถ้วนของความเป็นสุภาพบุรุษตามมาตรฐานของซามูไรญี่ปุ่นโดยแท้จริง โตโจได้เข้ามาทำงานในด้านการเมืองอย่างเต็มตัว ในสมัยรัฐบาลของเจ้าชายโคะโนะเอะ โดยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงทหารบก แต่ในช่วงที่ญี่ปุ่นดำเนินนโยบายการจัดระเบียบใหม่ในเอเชียบูรพานั้น โตโจได้พยายามเสนอ นโยบายให้ขับไล่ชาติตะวันตกออกไปด้วยวิธีการทำสงคราม จึงทำให้มีความเห็นไม่ลงรอยกับเจ้าชายโคะโนะเอะ พลเอกโตโจจึงลาออกจากการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงทหารบก แต่ต่อมาเมื่อมีการประชุมกันต่อหน้าพระพักตร์ของสมเด็จพระจักรพรรดิ เกี่ยวกับเรื่องการจัดระเบียบใหม่ในเอเชียบูรพากันบ่อยครั้งมากขึ้น ได้ส่งผลให้รัฐมนตรีหลายกระทรวงมีความเห็นในเรื่องของการขับไล่ชาติตะวันตกไม่ให้มีอิทธิพลในเอเชียบูรพาอีกต่อไปมากยิ่งขึ้น อีกทั้งสมเด็จพระจักรพรรดิยังมีทรงความเห็น โน้มเอียง ไปกับบรรดารัฐมนตรีในเรื่องการทำสงครามอีกด้วย เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ ซึ่งส่งผลให้ให้เจ้าชายโคะโนะเอะซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ในขณะนั้น ตัดสินใจประกาศลาออกจากตำแหน่งทันที

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงข้างต้นยังส่งผลให้บรรดาองคมนตรีและสมเด็จพระจักรพรรดิจึงต้องประชุมหารือ เพื่อเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ในที่สุดที่ประชุมได้เสนอ พลเอกโตโจ ฮิเดะกิขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ก็มีรัฐมนตรีบางคนที่ไม่เห็นด้วย เพราะรู้ดีถึงนิสัยที่ใจร้อนและชอบใช้อำนาจของโตโจ แต่อย่างไรก็ตามโตโจก็ถือว่ามีภาษีที่ดีกว่าคนอื่นๆที่ได้รับการเสนอชื่อขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้เพราะโตโจมีเพื่อนๆที่เป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่ดำรงตำแหน่งสำคัญๆในรัฐบาล อีกทั้งองคมนตรีไกโดยังได้ให้การสนับสนุนให้โตโจขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะองคมนตรีไกโดเห็นว่าโตโจเป็นคนที่ตั้งใจทำงาน มุ่งมั่น เข้มแข็ง มีความจงรักภักดีต่อจักรพรรดิ รวมถึงได้อุทิศตนเองให้กับระเบียบวินัยทหารอย่างเคร่งครัด ดังนั้นภายใต้สถานการณ์ที่ประเทศกำลังจะเผชิญหน้ากับการเริ่มทำสงครามเช่นนี้ โตโจจึงเหมาะสมที่สุดที่จะขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ อีกทั้งโตโจยังได้ทำหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารบกอยู่แล้วอีกด้วย(เจริญ ไชยชนะ , 2520 : 183) ด้วยเหตุนี้จึงมีความเหมาะสมที่จะขึ้นมาบริหารจัดการกองทัพทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ด้วยเหตุผลต่างๆดังกล่าวข้างต้นสมเด็จพระจักรพรรดิจึงทรงมีความเห็นชอบร่วมกับบรรดารัฐมนตรีและองคมนตรีโกโด้ในการสนับสนุนให้โตโจขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี โดยพระองค์ได้มีได้มีพระราชสาส์นไปถึงโตโจให้กลับเข้ามารับราชการทางการเมืองและเข้าเฝ้าเพื่อดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกด้วย และสิ่งนี้ได้ทำให้โตโจภาคภูมิใจและมีความยินดีเป็นอย่างมากที่จะได้รับตำแหน่งสำคัญของประเทศ ดังนั้นเขาจึงไม่รอช้าที่จะเดินทางไปเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 27 และเริ่มปฏิบัติงานวางแผนนโยบายในการทำสงครามในทันที

2. การดำเนินนโยบายทางการทหารของพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ เพื่อนำพาประเทศญี่ปุ่นเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2

ความสำนึกเรื่องชาตินิยมที่พัฒนาไปสู่ลัทธิทหารนิยม นับเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้กองทัพญี่ปุ่นขยายตัวออกสู่นอกประเทศ นับตั้งแต่ทศวรรษ 1930 ที่ญี่ปุ่นตั้งตนเป็นประเทศผู้นำในเอเชียเพื่อปลดปล่อยนานาประเทศจากอำนาจของจักรวรรดินิยมตะวันตก ซึ่งผู้นำทางการทหารญี่ปุ่นได้นำนโยบายขยายอำนาจทางการทหารเข้ามาดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมตามแนวคิดหลัก 2 ประการ คือ โสกุชินรูง คือ การขยายอิทธิพลของญี่ปุ่นขึ้นไปยังภูมิภาคทางด้านเหนือ ซึ่งประกอบด้วยเกาหลี จีน และแมนจูเรีย โดยแนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพบก ส่วนนั้นชินรูง คือ การขยายอิทธิพลลงสู่ภูมิภาคทางใต้ อันได้แก่ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และหมู่เกาะต่างๆในมหาสมุทรแปซิฟิก มีกองทัพเรือให้การสนับสนุน (พวงทิพย์ เกียรติสหัสกุล, 2554 : 2) แต่ในช่วงแรกแนวคิดนั้นชินรูงยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ในทางปฏิบัติ

การดำเนินนโยบายโสะกุชินรูงของกองทัพบกได้เริ่มต้นเมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ารุกรานแมนจูเรียซึ่งอยู่ในการปกครองของจีน โดยกองทัพกวางตุ้งเป็นกองทัพที่เข้ายึดครองแมนจูเรียและยกฐานะขึ้นเป็นประเทศแมนจูกัวในค.ศ. 1932 และหนึ่งในผู้ร่วมอยู่ในการปฏิบัติการของกองทัพญี่ปุ่นครั้งนี้ นั่นก็คือ โตโจ ฮิเดะกิ ซึ่งในขณะนั้นดำรงชั้นยศพลโทรวมถึงมีตำแหน่งเป็นเสนาธิการทหารบก แต่เมื่อองค์การสันนิบาตชาติไม่ให้การรับรองประเทศแมนจูกัวของญี่ปุ่น ทำให้ญี่ปุ่นประกาศถอนตัวออกจากองค์การสันนิบาตชาติในค.ศ. 1933

หลังจากญี่ปุ่นถอนตัวจากการเป็นสมาชิกองค์การสันนิบาตชาติแล้ว กองทัพญี่ปุ่นได้นำแนวคิดนั้นชินรูงมาใช้ในการปฏิบัติการ โดยพลเอกโตโจ ฮิเดะกิซึ่งได้ก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเดือนตุลาคม 1941 จึงได้มีการวางแผนและดำเนินนโยบายลงสู่ภูมิภาคทางตอนใต้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาณานิคมของชาติตะวันตกโดยเฉพาะอาทิ อังกฤษ ฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามในขณะที่แนวคิดนั้นชิน

รงได้ถูกนำมาใช้อย่างจริงจัง พลเอกโตโจ ฮิเดะกิ ได้เริ่มดำเนินนโยบายโดยให้กองทัพบกประสานงานกับ กองทัพเรือเพื่อขยายอำนาจลงสู่ภูมิภาคทางตอนใต้ ดังนั้นการดำเนินนโยบายดังกล่าวจึงกลายเป็นชนวนเหตุ ให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังจะเห็นได้จากการดำเนินนโยบายทางการทหารของพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ ใน ฐานะนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงทหารบกตามลำดับดังนี้

2.1 การสถาปนาวงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา

การนำแนวคิดนั้นขึ้นตรง ที่ให้ความสำคัญกับการขยายอำนาจของกองทัพญี่ปุ่นลงสู่ภูมิภาคทางใต้ อัน ประกอบด้วย อินโดนีเซีย อินโดจีน พม่า ฮองกง มลายู สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์และไทย โดยมีญี่ปุ่นเป็นผู้นำ ในเอเชียบูรพาแทนที่มหาอำนาจชาติตะวันตกนั้นญี่ปุ่นได้พยายามที่จะดำเนินนโยบายทางการทหารและ แสวงหาพันธมิตร เพื่อเข้าร่วม “ วงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา ” ที่ญี่ปุ่นจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ค.ศ. 1940 โดยมี วัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมและสร้างแนวป้องกันแห่งชาติเอเชียเพื่อให้หลุดพ้นจากอิทธิพลของชาติตะวันตก โดยปัจจัยที่ผลักดันให้ญี่ปุ่นสถาปนาวงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพาขึ้นมาก็คือ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความคิด ว่า ชาติพันธุ์ของตนเหนือกว่าชาติอื่นๆในเอเชีย ทั้งนี้เพราะมีสมเด็จพระจักรพรรดิซึ่งเป็นผู้ทรงสืบเชื้อสาย มาจากพระอาทิตย์เป็นผู้ปกครองอย่างไม่ขาดสาย (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2548 : 18) ดังนั้นจึงมีสิทธิอัน ชอบธรรมที่จะเป็นใหญ่คุ้มครองชาติอื่น นอกจากนี้ผู้นำญี่ปุ่นยังคิดว่าวัฒนธรรมตะวันตกหรือปรัชญา ตะวันตกเป็นสิ่งที่ครอบงำชาวตะวันออก และเป็นวัฒนธรรมที่เสื่อมทราม จึงจำเป็นที่จะต้องฟื้นฟูโดยการ จัดระเบียบสังคมและวัฒนธรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของตะวันออกให้เป็นแบบอำนาจนิยม ขึ้นมาแทนระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตก เพื่อให้เอเชียเป็นของชาวเอเชียเท่านั้น

การขยายอำนาจของกองทัพญี่ปุ่นที่ดำเนินตามนโยบายวงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพาที่ได้รับผลักดันจาก พลเอกโตโจอย่างจริงจัง โดยการสถาปนาในครั้งนี้มีความหมายทางจิตใจสูงมาก ซึ่งทำให้ผู้นำญี่ปุ่นสนใจ และปลื้มใจในเอกลักษณ์ใหม่นี้มาก เพราะผู้นำญี่ปุ่นต้องทนกับความรู้สึกที่ถูกชาติตะวันตกดูถูกว่า “ ล้า หลัง ” มาหลายชั่วอายุ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2548 : 80) จนถึงขั้นที่ผู้นำอย่างโตโจกล้าที่จะตอบโต้กับ มหาอำนาจชาติตะวันตก อย่างสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ โดยพลเอกโตโจ ฮิเดะกิและคณะรัฐมนตรีได้ วางแผนงานการสร้างวงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพาอย่างเป็นระบบ นับตั้งแต่จัดตั้งกระทรวงมหาเอเชียบูรพา ในเดือนพฤศจิกายน 1942 งานส่วนใหญ่ของกระทรวงนี้ได้แก่ การส่งครูสอนภาษาญี่ปุ่นไปยังดินแดนที่ ญี่ปุ่นครอบครองอยู่ เนื่องจากต้องการให้ภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาที่สองแทนภาษาอังกฤษและรวบรวมให้ ประชาชนแห่งเอเชียตะวันออกสนับสนุนญี่ปุ่นในการทำสงคราม รวมทั้งสกัดกั้นการบุกรุกของตะวันตก

โดยพยายามทำให้ประชาชนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เห็นว่าญี่ปุ่นเหนือกว่าตะวันตกทั้งทางจริยธรรม ปรัชญาและวัฒนธรรม รวมถึงมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ทัดเทียมกับตะวันตก ญี่ปุ่นจะเป็นผู้นำและเป็นครูของชาวเอเชียไม่ใช่ตะวันตกอีกต่อไป ดังคำขวัญของกระทรวงมหาเอเชียบูรพา คือ เอเชียเพื่อชาวเอเชีย

นอกจากนั้นกระทรวงมหาเอเชียบูรพายังได้จัดประชุมวงศัไพบูลย์มหาเอเชียบูรพาขึ้นที่โตเกียว ในเดือนพฤศจิกายน 1943 โดยมีผู้นำคนสำคัญของประเทศสมาชิก อันได้แก่ Wang Ching-Wei ประธานาธิบดีนานกิง Chang Chunghui นายกรัฐมนตรีแมนจู๋ว ซึ่งเป็นพื้นที่ของประเทศจีนที่ญี่ปุ่นยึดครอง นอกจากนี้ยังมีพระองค์เจ้าวรรณไวทยากรของประเทศไทย Jose Paciano Laurel ประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ Ba Maw นายกรัฐมนตรีพม่า เข้าร่วมประชุมกับญี่ปุ่นและได้ออกประกาศร่วมกันในวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 1943 ว่า “สมาชิวงศัไพบูลย์จะร่วมกันทำสงครามมหาเอเชียบูรพาจนถึงที่สุด เพื่อไม่ให้อังกฤษและสหรัฐอเมริกาคุกคามเสถียรภาพของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” อีกต่อไป

2.2 การดำเนินนโยบายขยายอำนาจของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น

การดำเนินนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นในการขยายอำนาจยึดครองดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เห็นได้ชัดเจนจากเอกสารการประชุมระหว่างผู้นำฝ่ายทหารกับรัฐบาล โดยมีพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ เข้าร่วมประชุมในฐานะนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงทหารบก และเพื่อให้เกิดการดำเนินนโยบายกับรัฐมนตรีกระทรวงต่างๆด้วย จึงมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกองทัพเรือ หรือบางครั้งอาจจะมีกระทรวงอื่นๆที่เกี่ยวข้องร่วมด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาลของญี่ปุ่นได้มีความเชื่อที่ว่า การสถาปนาวงศัไพบูลย์มหาเอเชียบูรพาจะช่วยสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลกก็ตาม แต่เมื่อการดำเนินการดังกล่าวถูกต้องด้านจากมหาอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ที่คัดค้านญี่ปุ่นด้วยการยกเลิกสนธิสัญญาการค้าญี่ปุ่น-อเมริกา โดยสหรัฐอเมริกาขู่ว่าจะหยุดส่งออกวัตถุดิบสำคัญ อันได้แก่ น้ำมัน ยางพารา และดีบุกจากมลายูและอินโดนีเซียให้กับญี่ปุ่น รัฐบาลญี่ปุ่นจึงดำเนินการประชุมหารือเพื่อแก้ไขปัญหาการนำเข้าวัตถุดิบ ในที่สุดที่ประชุมมีมติที่จะยกกองทัพยึดครองอินโดนีเซีย

ต่อจากนั้นเมื่อพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ ได้นำเรื่องเสนอต่อที่ประชุมเบื้องพระพักตร์สมเด็จพระจักรพรรดิเพื่อขออนุมัตินโยบายว่าด้วย “ความจำเป็นในการดำเนินนโยบายของจักรวรรดิ” (พวงทิพย์ เกียรติสหัสกุล, 2554 : 5) โดยจักรวรรดิญี่ปุ่นยืนยันที่จะใช้นโยบายปกป้องตนเอง รวมถึงดำเนินนโยบายวงศัไพบูลย์มหาเอเชียบูรพาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสมเด็จพระจักรพรรดิได้ทรงขอให้ญี่ปุ่นใช้ความพยายามในการเจรจาด้านการ

ทูตกับทางสหรัฐฯให้ถึงที่สุด แต่เมื่อหลีกเลี่ยงการทำสงครามไม่ได้ พลเอกโตโจกับคณะรัฐบาล และ กองทัพญี่ปุ่น จึงต้องพยายามดำเนินนโยบายจักรวรรดินิยมต่อไป

2.3 การเปิดฉากโจมตีฐานทัพอากาศของสหรัฐอเมริกาที่เพิร์ลฮาร์เบอร์

การสถาปนาวงศ์ไพบูลย์มหาเอเซียบูรพาควบคู่กับการขยายอำนาจลงสู่ภูมิภาคทางใต้ของกองทัพญี่ปุ่น ได้ส่งผลให้มหาอำนาจตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาไม่พอใจ และมีปฏิกิริยาต่อต้าน แม้สหรัฐอเมริกา ได้พยายามเปิดการเจรจากับทางการทูตของญี่ปุ่น แต่การเจรจาไม่บรรลุตามข้อตกลงที่ญี่ปุ่นต้องการ(เจริญไชยชนะ , 2520 : 199) ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงปิดเงื่อนไขเจรจากับญี่ปุ่นครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1941 ญี่ปุ่นจึงตัดสินใจที่จะประกาศสงครามเพื่อความอยู่รอดและเพื่อเป็นการป้องกันประเทศ ดังนั้นในคืนวันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ. 1941 ขณะที่ฐานทัพอากาศเพิร์ลฮาร์เบอร์มีการจัดงานเลี้ยงรื่นเริงกันตามปกติ โดยมีการประกวดวงดุริยางค์ของเรือรบต่างๆ โดยเรือรบ USS Arizona ชนะเลิศการแข่งขัน จึงได้รับสิทธิขึ้นต้นสายในวันรุ่งขึ้น ในเช้าตรู่ของวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1941 กองทัพญี่ปุ่นได้บุกชิงโจมตีฐานทัพอากาศของสหรัฐอเมริกาแบบสายฟ้าแลบ ทำให้กองทัพอากาศของสหรัฐอเมริกาไม่ทันได้ตั้งตัว จึงต้องสูญเสียเรือรบ 12 ลำ เครื่องบิน 188 ลำ ทหารเสียชีวิต 2,403 นาย รวมทั้งพลเรือนอีก 68 คน ซึ่งมีเพียงเรือรบ 3 ลำเท่านั้นที่แล่นหนีออกทะเลเปิดจึงสามารถรอดพ้นจากการโจมตี ในขณะที่เรือรบ USS Arizona ได้รับความสูญเสียมากที่สุด เพราะถูกเรือเกือบทั้งหมดยังไม่ตื่นนอนขณะที่ถูกโจมตี ซึ่งการโจมตีครั้งนี้ถือเป็นการเปิดฉากสงครามที่เรียกกันว่า “สงครามมหาเอเซียบูรพา” (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2548 : 68)

2.4 การยกพลขึ้นบกที่ประเทศไทยและใช้เป็นที่ตั้งฐานทัพอากาศในการทำสงครามมหาเอเซียบูรพา

หลังจากที่กองทัพญี่ปุ่นเปิดฉากโจมตีฐานทัพอากาศของสหรัฐอเมริกาที่เพิร์ลฮาร์เบอร์แล้วนั้น กองทัพญี่ปุ่นเล็งเห็นถึงความสำคัญของประเทศไทย ในการเคลื่อนทัพผ่านเพื่อไปยังดินแดนประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก ในส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ของไทยซึ่งเป็นจุดที่แคบที่สุดที่กองทัพญี่ปุ่นมองเห็นความสำคัญว่า ถ้าหากอังกฤษเข้ามายึดพื้นที่ดังกล่าวได้ก่อนจะเป็นการตัดเส้นทางคมนาคมลงสู่ทางใต้ อีกทั้งภาคใต้ของไทยยังมีเส้นทางรถไฟสายหลักในการลำเลียงกำลังพลผ่านประเทศไทยไปที่แหลมมลายูได้อีกด้วย ดังนั้นกองทัพญี่ปุ่นจึงต้องคุมเส้นทางนี้ไว้ให้ได้ (โรม บุนนาค , 2551 : 45) โดยกองทัพญี่ปุ่นต้องการส่งกองกำลังเข้าประเทศไทยอย่างสันติ แต่ผู้นำของไทยก็มีทั้งฝ่ายที่นิยมญี่ปุ่นและต่อต้านญี่ปุ่น ดังนั้นญี่ปุ่นจึงดำเนินการทั้งด้านการเมืองและการทหารด้วยความระมัดระวัง และกองทัพญี่ปุ่นปรารถนาที่จะใช้วิธีดำเนินการทางการทูตกับไทยมากกว่าการใช้กำลังทหาร

ในที่สุดเมื่อเช้าตรู่ของวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ.1941 ทหารญี่ปุ่นประมาณ 1 กรมผสม ได้ยกพลขึ้นบกที่อ่าวมะนาวและอ่าวประจวบ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงเกิดการปะทะกันขึ้นในจุดที่ญี่ปุ่นมองว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ แต่เนื่องด้วยฝ่ายไทยมีกำลังทหารที่น้อยกว่า รัฐบาลไทยจึงต้องเปิดการเจรจากับรัฐบาลญี่ปุ่น ในท้ายที่สุดแล้วรัฐบาลไทยได้ยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเคลื่อนกองทัพผ่านประเทศไทย และต่อมาได้มีการลงนามในกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างไทย-ญี่ปุ่น เมื่อ 21 ธันวาคม ค.ศ.1941 (โรม บุนนาค, 2551 : 69) อย่างไรก็ตามในบรรดาประเทศแห่งมหาเอเชียบูรพาที่เป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ประเทศไทยอยู่ในฐานะที่ไม่ได้รับการปฏิบัติจากญี่ปุ่นดีเป็นพิเศษ แม้ว่าอิทธิพลของญี่ปุ่นจะเพิ่มขึ้นก่อนสงคราม และในช่วงนั้นประเทศไทยก็ยังคงมีความสัมพันธ์แนบแน่นทางเศรษฐกิจอยู่กับอังกฤษ แต่เมื่อจอมพลป. พิบูลสงคราม ได้ตกลงทำสัญญาความร่วมมือกับญี่ปุ่นที่เรียกว่า สนธิสัญญา Japan-Thailand Alliance โดยมีอนุสัญญาลับต่อท้ายว่า ญี่ปุ่นจะช่วยให้ไทยได้ดินแดนที่เสียไปคืน รวมถึงไทยจะช่วยเหลือญี่ปุ่นในการทำสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา จนกระทั่งเมื่อวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 1942 ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ร่วมทำสงครามไปพร้อมกับญี่ปุ่น (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา , 2548 : 87)

กองทัพญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการโจมตีอาณานิคมของตะวันตกได้ในช่วง ๖ เดือนแรก โดยสามารถยึดฮ่องกง มลายู สิงคโปร์ ซาฮาลิน และฟิลิปปินส์เป็นอาณานิคม แต่การรุกคืบของกองทัพญี่ปุ่นก็สะดุดลง เมื่อสหรัฐอเมริกาสามารถถล่มเรือบรรทุก เครื่องบินลำของกองทัพญี่ปุ่นได้อย่างราบคาบภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงต่อสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นต้องการเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย เนื่องจากไทยมีทำเลที่ตั้ง ประกอบกับมียุทธปัจจัยที่เอื้อต่อการทำสงครามและไม่ได้เป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก โดยในช่วงที่สงครามกำลังดำเนินอยู่นั้น จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีไทย ก็ได้ต้อนรับการเดินทางมาเยือนประเทศไทยของพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ที่ทำเนียบสามัคคีชัย ในวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1944 ซึ่งเป็นการตอกย้ำว่าไทยพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ในทุกด้าน อย่างไรก็ตามในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพากองทัพญี่ปุ่นได้ใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพในการขนส่งกำลังทหาร เสนียงอาหารและอาวุธยุทธโปกรณ์ เพื่อเป็นกำลังบำรุงให้กับกองทัพญี่ปุ่นทั้งในพม่าและมลายู (พวงทิพย์ เกียรติสทกุล, 2554 : 14) ซึ่งนอกจากญี่ปุ่นได้ใช้ประเทศไทยเป็นสถานที่ตั้งฐานทัพแล้ว กองทัพยังได้เข้ามาใช้สนามบิน ท่าเรือ รวมทั้งได้เข้ามาควบคุมทางรถไฟของไทยเป็นเส้นทางสำคัญที่กองทัพญี่ปุ่นใช้ในการลำเลียงกำลังบำรุงให้กับแนวหน้าของกองทัพทั้งในพม่าและมลายูอีกด้วย

3. ผลกระทบจากการฟ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มีต่อ พลเอกโตโจ ฮิเดะกิและประเทศญี่ปุ่น

สงครามระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่น ยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่มีจุดสิ้นสุด จนกระทั่งในค.ศ. 1945 ฐานทัพของญี่ปุ่นทุกแห่งด้านมหาสมุทรแปซิฟิก ถูกสหรัฐอเมริกายึดครองไว้ได้ทั้งหมด โดยในเดือนเมษายน 1945 สหรัฐฯ ได้โจมตีเกาะโอกินาวาบริเวณหมู่เกาะริวกิวทางตอนใต้ของญี่ปุ่น กองทัพของสหรัฐอเมริกาได้ระดมทิ้งระเบิดทางอากาศและระดมยิงฐานทัพเรือของญี่ปุ่นจนได้รับความเสียหายอย่างหนัก จนกระทั่งฝ่ายญี่ปุ่นอ่อนกำลังลง แม้ว่าญี่ปุ่นได้พยายามต่อสู้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะฐานทัพของญี่ปุ่นในเกาะโอกินาวานับเป็นฐานสุดท้ายที่ญี่ปุ่นได้ต่อสู้อย่างเข้มแข็งที่สุด ท้ายที่สุดในเดือนมิถุนายน ผู้บังคับการกองทัพของเกาะโอกินาวาได้ตัดสินใจทำฮาราคีรี ที่ตนเองฟ่ายแพ้ต่อสหรัฐอเมริกา เช่นเดียวกับนายทหารคนอื่นๆ ที่ไม่ยอมตกเป็นเชลยของสหรัฐอเมริกาแม้แต่คนเดียว ดังนั้น ทหารญี่ปุ่นบนเกาะโอกินาวาจำนวน 100,000 คน จึงยอมสละชีวิตของตนเอง (เจริญ ไชยชนะ , 2520 : 228)

แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงแรกยังไม่มีการตอบรับจากรัฐบาลที่ประจำการอยู่ที่โตเกียวซึ่งเป็นเมืองหลวงของญี่ปุ่นว่าจะให้ญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามต่อฝ่ายพันธมิตรหรือไม่ ในขณะที่พลเอกโตโจ ฮิเดะกิ ผู้นำประเทศเข้าสู่สงครามยังคงยืนยันหยัดที่จะทำสงครามต่อไปอย่างไม่มีหยุดยั้ง แม้ว่าจะมีผู้นำญี่ปุ่นบางคนได้พยายามส่งทูตไปเจรจากับสหรัฐฯแล้วก็ตาม แต่เมื่อผู้นำสูงสุดของญี่ปุ่นไม่มีที่ท่าว่าจะยอมแพ้ สงครามจึงดำเนินต่อไป พร้อมกับสถานการณ์ที่รุนแรงมากขึ้นจนกองทัพญี่ปุ่นไม่สามารถต่อสู้หรือรับมือได้อย่างทันท่วงที อีกทั้งชาวญี่ปุ่นเองก็ไม่ได้คาดคิดมาก่อนว่าญี่ปุ่นจะต้องยอมแพ้สงคราม แต่ท้ายที่สุดแล้วก็ต้องรับมือกับผลกระทบจากการฟ่ายแพ้สงครามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นในประเด็นผลกระทบ ผู้ศึกษาจะอธิบายถึงตัวอย่างผลกระทบที่สำคัญๆ ได้แก่ การถูกโจมตีด้วยระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมาและนางาซากิ การถูกพิพากษาประหารชีวิตในฐานะอาชญากรสงครามของพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ และการยึดครองโดยสหรัฐอเมริกาหลังจากการฟ่ายแพ้สงคราม

3.1 การถูกโจมตีด้วยระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมาและนางาซากิ

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1945 สหรัฐอเมริกา ได้ยื่นคำขาดกับญี่ปุ่นผ่านทางกองบังคับการของจักรพรรดิแห่งเมืองญี่ปุ่น โดยให้ยอมแพ้สงครามอย่างไม่มีเงื่อนไข แต่ญี่ปุ่นยังคงบอกรัดข้อเสนอดังกล่าวของสหรัฐฯ ด้วยเหตุนี้ ฝ่ายพันธมิตรจึงตัดสินใจดำเนินการกับญี่ปุ่นในขั้นเด็ดขาดด้วยการทิ้งระเบิดปรมาณู แต่ก่อนหน้าที่จะปฏิบัติการฝ่ายพันธมิตรได้ไปรยบปลิวหลายล้านแผ่น ลงในเมืองต่างๆของญี่ปุ่น เพื่อเตือนถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้น ต่อจากนั้นในช่วงเช้าตรู่ของวันที่ 6 สิงหาคม ค.ศ. 1945 สหรัฐอเมริกาตัดสินใจ

ปฏิบัติการทิ้งระเบิดปรมาณูที่ฮิโรชิมา โดยทิ้งลงไปที่บริเวณที่มีประชาชนรวมตัวกันอยู่นานแน่น ดังนั้นภายใน 51 วินาที ทุกอย่างถูกทำลายล้างและหายไปในปีรบตา ประชาชน 320,000 เสียชีวิตทันที และยังได้รับบาดเจ็บอีกกว่า 130,000 คน (เจริญ ไชยชนะ , 2520 : 231) เหตุการณ์ในครั้งนี้ นับเป็นโศกนาฏกรรมครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของการทำสงครามของญี่ปุ่น

ภายหลังจากกองทัพของสหรัฐอเมริกาได้ทิ้งระเบิดปรมาณูที่ฮิโรชิมาแล้ว กองทัพอังกฤษได้ส่งวิทยุกระจายเสียงเข้าไปในเมืองฮิโรชิมา เพื่อประกาศว่าเมืองฮิโรชิมาได้ถูกทำลายล้างเรียบร้อยแล้ว แต่ยังคงไม่ได้รับการตอบรับจากรัฐบาลญี่ปุ่นแต่อย่างใด จนกระทั่งในวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1945 สหรัฐฯ ได้ทิ้งระเบิดปรมาณูอีกหนึ่งลูกลงไปที่เมืองนางาซากิ โดยมีประชาชนที่เสียชีวิตในเหตุการณ์ครั้งนี้อีก 80,000 คน (เจริญ ไชยชนะ , 2520 : 232) ดังนั้นระเบิดปรมาณูของสหรัฐอเมริกาจึงได้ทำลายเมืองสำคัญทั้งสองเมืองของญี่ปุ่นอย่างราบคาบ ในที่สุดจักรพรรดิฮิโรฮิโตะของญี่ปุ่นจึงต้องประกาศยุติสงครามอย่างไม่มีเงื่อนไขในวันที่ 15 สิงหาคม 1945 ซึ่งเป็นการยอมรับความพ่ายแพ้เพื่อรักษาชีวิตของประชาชนผู้บริสุทธิ์เอาไว้ อีกทั้งญี่ปุ่นยังต้องยอมรับการถูกยึดครองจากสหรัฐอเมริกาด้วย โดยสมเด็จพระจักรพรรดิได้ทรงขอให้ประชาชนยอมปฏิบัติตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เพื่อรักษาอนาคตของญี่ปุ่นเอาไว้

3.2 การถูกพิพากษาประหารชีวิตในฐานะอาชญากรสงคราม

หลังจากที่ญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้สงครามอย่างไม่มีเงื่อนไขแล้ว พลเอกโตโจ ฮิเดะกิจึงประกาศลาออกจากราชการตำแหน่งนายกรัฐมนตรีทันที โดยนายพลแมคอาเธอร์ได้ออกคำสั่งให้ล้อมจับนายทหารชั้นผู้ใหญ่คนสำคัญๆ ในข้อหาอาชญากรสงคราม ซึ่งพลเอกโตโจคืออาชญากรสงครามหมายเลขหนึ่ง แต่สหรัฐฯ ยกเว้นการจับกุมจักรพรรดิฮิโรฮิโตะและเจ้าชายโคโนเอะ (เจริญ ไชยชนะ , 2520 : 237) เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเห็นว่า หากกระทำเช่นนั้น ประชาชนญี่ปุ่นต้องไม่ยอมและลุกฮือขึ้นมาต่อต้านอย่างแน่นอน เพราะประชาชนญี่ปุ่นให้ความสำคัญและจงรักภักดีต่อสถาบันจักรพรรดิอย่างมาก แต่ในกรณีของพลเอกโตโจ เมื่อรู้ว่ากำลังจะถูกจับกุมในข้อหาอาชญากรสงคราม เขาพยายามกระทำอัตวินิบาตกรรม ด้วยการใช้นิโคตินขนาดจุด 32 ยิงตนเองที่อกซ้ายได้หัวใจ แทนการใช้วิธีการทำฮาราคีริตนเองตามประเพณีญี่ปุ่น ซึ่งโตโจอ้างว่าเขาอยากตาย แต่ไม่ต้องการตายด้วยวิธีการแขวนคอแต่โตโจไม่ได้ตายอย่างที่เขาคิดไว้ เพราะนายแพทย์ชาวอเมริกันช่วยชีวิตเขาไว้ได้ทัน

อย่างไรก็ดีพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ ได้เป็นนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นในระยะเวลา 3 ปี 10 เดือน ตั้งแต่ 18 ตุลาคม 1941 ถึงวันที่ 15 สิงหาคม 1945 จนกระทั่งเมื่อญี่ปุ่นพ่ายแพ้ พลเอกโตโจได้ถูกจับกุมในข้อหา

อาชญากรรมสงครามหมายเลขหนึ่ง จึงถูกส่งตัวไปขึ้นศาลทหารระหว่างชาติสำหรับตะวันออกไกลและถูกพิพากษาโทษประหารชีวิตด้วยการแขวนคอร่วมกับเพื่อนๆ ของเขาอีก 6 ในวันที่ 12 พฤศจิกายน 1948 ซึ่งเป็นการสิ้นสุดบทบาทของนายกรัฐมนตรีนี ที่ ต่อมาได้รับการขนานนามว่า “ขุนศึกโชกุน คนสุดท้ายของญี่ปุ่น” แต่ในสายตาของชาวตะวันตกแล้ว โศกนาฏกรรมหมายเลขหนึ่ง ที่ทำลายชีวิตคนบริสุทธิ์ไปนับแสนคน

3.3 การยึดครองโดยสหรัฐอเมริกาหลังการพ่ายแพ้สงคราม

สงครามมหาเอเชียบูรพายุติลงเมื่อสหรัฐอเมริกาใช้ระเบิดปรมาณูถล่มญี่ปุ่นเพื่อบังคับให้ยอมจำนนโดยปราศจากเงื่อนไข ด้วยการทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมาและเมืองนางาซากิ เมื่อวันที่ 6 และ 9 สิงหาคม 1945 ตามลำดับ ซึ่งญี่ปุ่นยอมแพ้เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 1945 จึงถือเป็นวันแห่งชัยชนะต่อประเทศญี่ปุ่น (Victory over Japan – VJ Day) ต่อมาเมื่อวันที่ 2 กันยายน 1945 นายฉินเจ๋มิชี่ มะโนะรุ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศเป็นผู้แทนมีอำนาจเต็มลงนามในพระนามของสมเด็จพระจักรพรรดิแห่งราชอาณาจักรญี่ปุ่นต่อหน้าพลเอกดักลาส แมคอาเธอร์ ผู้แทนฝ่ายพันธมิตรที่ได้รับชัยชนะภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการตะวันออกไกล ซึ่งก่อนหน้านั้นได้แต่งตั้งนายพลแมคอาเธอร์เป็นผู้บัญชาการสูงสุดฝ่ายพันธมิตร ทำหน้าที่ยึดครองและปฏิรูปญี่ปุ่นในช่วงหลังสงคราม โดยการดำเนินนโยบายยึดครองญี่ปุ่นของสหรัฐอเมริกาในช่วงระหว่างเดือนกันยายน 1945 – เดือนเมษายน 1952 มีกรอบการดำเนินการ 3 ประการหลัก ได้แก่ 1.) การดำเนินการลงโทษผู้รับผิดชอบในการก่อสงครามของญี่ปุ่น 2.) การปฏิรูประบอบการปกครองตามแนวทางประชาธิปไตยในญี่ปุ่น และ 3.) การฟื้นฟูบูรณะให้ญี่ปุ่นมีเสถียรภาพในการเป็นปรกาการเพื่อต่อต้านระบบคอมมิวนิสต์ในซีกโลกตะวันออก (พวงทิพย์ เกียรติสหัสกุล, 2555 : 13)

ในช่วงแรกของการดำเนินการยึดครองญี่ปุ่นนั้น สหรัฐอเมริกาได้มุ่งเน้นการกำจัดและลงโทษผู้รับผิดชอบทุกฝ่ายในการทำสงครามนั่นก็คือ การไต่สวนอาชญากรรมสงคราม ณ กรุงโตเกียว ซึ่งใช้เวลานานกว่า 2 ปี นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการขุดกิจการเกี่ยวกับทหารทั้งหมด ยุบองค์กรหรือสถาบันที่มีลักษณะชาตินิยมและทหารนิยม ยุบและทำลายอำนาจทางการเมืองของญี่ปุ่นทั้งหมด ปิดโรงงานผลิตอาวุธ ยุทโธปกรณ์ และใช้โรงงานผลิตสินค้าอย่างอื่น เพื่อนำไปเป็นค่าปฏิกรรมสงครามที่ญี่ปุ่นต้องชดใช้ โดยสหรัฐอเมริกายังให้เอกราชแก่ไต้หวันและเกาหลีให้เป็นอิสระจากการยึดครองของญี่ปุ่นอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ในช่วงของการยึดครองญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการปฏิรูปการปกครองให้มีแนวทางตามระบอบประชาธิปไตย ในเรื่องที่สำคัญๆที่ส่งผลกระทบต่อญี่ปุ่นภายหลังสงคราม ได้แก่ การห้ามมีกองทัพ การยกเลิกศาสนาชินโตและการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรและการยุบกลุ่มไชนัต์สุ

1) การห้ามมีกองทัพญี่ปุ่น

การยึดครองญี่ปุ่นโดยสหรัฐอเมริกา ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการปฏิรูปทางการเมืองด้วยการร่างรัฐธรรมนูญโชวะ ที่มีอุดมการณ์ประชาธิปไตยแบบตะวันตก ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน ค.ศ. 1946 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 8 พฤษภาคม ค.ศ. 1947 (ไชยวัฒน์ คำชู, 2530 : 1) โดยมีมาตราสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกองทัพคือ มาตรา 9 ซึ่งระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “ด้วยความจริงใจที่จะรักษาความสงบระหว่างประเทศซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนความยุติธรรมและความเป็นระเบียบเรียบร้อยอย่างแท้จริง ชาวญี่ปุ่นจะไม่ใช้สงครามเป็นเครื่องมือแสดงแสนยานุภาพและจะไม่คุกคามใช้กำลังตัดสินกรณีพิพาทระหว่างประเทศ และเพื่อที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ ญี่ปุ่นจะไม่จัดให้มีกำลังทางบก ทางเรือและทางอากาศ ตลอดจนศักยภาพอื่นใดอันพึงก่อให้เกิดสงคราม และจะไม่รับรู้สิทธิของรัฐในการเข้าร่วมสงครามด้วย” โดยมาตรา 9 ของรัฐธรรมนูญโชวะนั้นได้ส่งผลให้ญี่ปุ่นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นชาติที่ไม่มีกองทัพบก กองทัพเรือและกองทัพอากาศ ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการให้ญี่ปุ่นเป็น “สวิตเซอร์แลนด์แห่งตะวันออกไกล” (พงทิพย์ เกียรติสหัสกุล, 2555 : 23)

2) การยกเลิกศาสนาชินโตในฐานะศาสนาประจำชาติ

การปกครองแบบประชาธิปไตยของญี่ปุ่นหลังจากการพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ประสบกับปัญหาการเมืองและผู้นำทางการเมือง ได้เข้ามาครอบงำและคอร์รัปชันองค์การทางศาสนาและหน่วยงานสาธารณะในประเทศญี่ปุ่น (ไชยวัฒน์ คำชู, 2549 : 17) กองบัญชาการสูงสุดฝ่ายพันธมิตรจึงประกาศยกเลิกศาสนาชินโตในฐานะศาสนาประจำชาติ เพราะตระหนักดีว่าศาสนาชินโตเป็นเครื่องมือหนึ่งของญี่ปุ่นในการรุกรานชาติอื่น เนื่องจากบางส่วนของคำสอนปลุกกระดมให้คนญี่ปุ่นมีความหลงชาติว่า “ญี่ปุ่นมีความสูงส่งและมีศักดิ์ศรีเหนือกว่าชนชาติอื่นๆ เพราะเป็นลูกหลานของเทพเจ้า โดยมีองค์จักรพรรดิที่เป็นเทพปกครอง” ทำให้ญี่ปุ่นคิดว่าตนเองมีความชอบธรรมที่จะปกครองชนชาติเอเชียอื่นๆ ดังนั้น กองบัญชาการสูงสุดฝ่ายพันธมิตรจึงได้มีคำสั่งชี้แจงฐานะของศาสนาชินโตใหม่ ดังนี้

1. ห้ามทางการอุดหนุนศาสนาชินโตด้วยประการใดๆ
2. ห้ามใช้ศาสนาชินโตมาปลุกกระดมประชาชนให้รุกรานผู้อื่น

3. ยกเลิกการสอนศาสนาซินโตในสถาบันการศึกษาต่างๆ ในการโฆษณาชวนเชื่อและล้างสมองนักเรียน
4. ไม่ใช่เงินงบประมาณของรัฐในพิธีกรรมของศาสนาซินโต
5. ห้ามตีพิมพ์ จำหน่าย แจกจ่ายหนังสือ เรื่องหลักพื้นฐานของโครงสร้างรัฐและเลิกใช้คำว่า “โลกทั้งหมดอยู่ภายใต้หลังคาเดียวกัน” หรือคำเฉพาะต่างๆทางศาสนาซินโต ลัทธิทหารนิยมและลัทธิชาตินิยมรุนแรง
6. ห้ามใช้ศาสนาในเรื่องการเมือง ทุกศาสนามีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย
7. ให้ยุติความเชื่อที่ว่า “จักรพรรดิญี่ปุ่นมีความสูงส่งกว่าประมุขของประเทศอื่นๆ”
(พวงทิพย์ เกียรติสหัสกุล, 2555 : 27)

นอกจากนี้สหรัฐอเมริกายังได้ระดมกวาดล้างผู้นำทางการทหารที่ยังคงหลงเหลือในช่วงที่ยังทำการได้สวนคดีของอาชญากรสงครามให้ออกจากหน่วยงานสาธารณะ เพื่อไม่ให้เข้าไปสร้างอำนาจ อิทธิพลของลัทธิทหารนิยม จนนำไปสู่การก่อสงครามได้อีก

3) การปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรและการยกเลิกกลุ่มไร่ชาบัตสุ

นอกจากการพัฒนาประชาธิปไตยทางด้านการเมืองแล้วนั้น สิ่งที่สหรัฐอเมริกาพัฒนาให้ญี่ปุ่นในแบบคู่ขนานนั้นก็คือ การพัฒนาประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ (ไชวัฒน์ คำชู, 2549 : 17) โดยเริ่มจากการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้ส่งนายดับบลิว แมคมอาฮอน บอลล์ ตัวแทนจากประเทศออสเตรเลีย มาศึกษาเกี่ยวกับการถือครองที่ดินของญี่ปุ่นในเดือนมิถุนายน 1946 และพยายามร่างกฎหมายการถือครองที่ดินใหม่ ส่งผลทำให้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน ทั้งนี้รัฐบาลจัดให้มีการซื้อที่ดินจากเจ้าของที่ดินที่ไม่ได้ทำกินในที่ดินของตนเอง นำมาขายให้กับผู้เช่าหรือชาวนา ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ชาวนามีที่ดินทำกินเป็นของตัวเองเพิ่มมากขึ้น เหลือชาวนาที่ต้องเช่าที่ดินทำการเพาะปลูกในเดือนสิงหาคม 1950 โดยรวมเพียงร้อยละ 10 จากเดิมที่มีถึงร้อยละ 45.9 อีกทั้งยังดำเนินการยกเลิกกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ (ไชบัตสุ) โดยกองบัญชาการสูงสุดฝ่ายพันธมิตรเล็งเห็นว่า การผูกขาดผลประโยชน์ทางธุรกิจขนาดใหญ่ของไชบัตสุ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่รุกรานเพื่อนบ้านและก่อสงครามตั้งแต่ทศวรรษ 1930 ทั้งนี้เพราะรัฐบาลและภาคธุรกิจต้องการแหล่งทรัพยากรเพื่อเป็นวัตถุดิบและตลาดระบายสินค้าอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น ทำให้ในเดือนเมษายน 1947 กองบัญชาการสูงสุดฝ่ายพันธมิตรได้ออกกฎหมายต่อต้านการผูกขาดขึ้น ทำให้โครงสร้างของไชบัตสุต้องสลายตัวลง ไชบัตสุต้องขายหุ้นส่วนของตนให้คนทั่วไปจนเกิดการดำเนินการค้า

อย่างอิสระของบริษัทน้อยใหญ่ ภายใต้การคุ้มครองของคณะกรรมการฝ่ายกิจการการค้าที่เป็นธรรมขึ้นมาทดแทน(พวงทิพย์ เกียรติสกุล, 2555 : 26)

สรุปผลการศึกษา

พลเอกโตโจ ฮิเดะกิเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น ในฐานะนายกรัฐมนตรีที่นำพาประเทศเข้าไปสู่การทำสงครามต่อสู้กับฝ่ายพันธมิตรในสงครามมหาเอเชียบูรพา จนกองทัพญี่ปุ่นต้องพ่ายแพ้ต่อการถูกทำลายด้วยระเบิดปรมาณูที่สหรัฐอเมริกานำมาใช้ ในการทำลายล้างเมืองฮิโรชิมาและนางาซากิอย่างย่อยยับ ภายหลังจากการแพ้สงคราม พลเอกโตโจ ฮิเดะกิ นายกรัฐมนตรีคนที่ 27 ของญี่ปุ่น ได้กลายเป็นอาชญากรสงครามหมายเลขหนึ่ง ที่ถูกศาลทหารนานาชาติสำหรับตะวันออกไกลตัดสินประหารชีวิตด้วยการแขวนคอ นอกจากนั้นแล้วญี่ปุ่นภายหลังสงครามยังถูกยึดครองโดยคณะกรรมการตะวันออกไกล ภายใต้การนำของพลเอกดักลาส แมคอาเธอร์ ผู้บัญชาการของกองบัญชาการสูงสุดฝ่ายพันธมิตร เมื่อเป็นเช่นนี้ในทางปฏิบัติ สหรัฐอเมริกาจึงเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการยึดครองญี่ปุ่น โดยให้ญี่ปุ่นปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญโซวะ ซึ่งเป็รัฐธรรมนูญที่สหรัฐอเมริกาได้เข้ามาดำเนินการร่างให้ ดังนั้นในช่วงการถูกยึดครอง ญี่ปุ่นจึงต้องปฏิบัติตามมาตรการต่างๆที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ที่สำคัญได้แก่ การห้ามมีกองทัพ การยกเลิกศาสนาชินโตในฐานะศาสนาประจำชาติ รวมถึงการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรและการยกเลิกกลุ่มไชบัตสุเป็นสำคัญ

บรรณานุกรม

หนังสือ เอกสารตีพิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กมล เพ็ญศรีกุล, ไชยวัฒน์ คำชู. คู่มือความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น เอกสารการทูตในอดีตถึงปัจจุบัน

กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

จิตภิญญา ทองยอด.อิโรชิมา นางาซากิ : บทเรียนของกองทัพญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2.

สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ สาขาวิชาเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2551.

เจริญ ไชยชนะ. โตโจ ขุนศึกแดนอาทิตย์อุทัย.กรุงเทพฯ : เสริมวิทย์บรรณาการ,2520.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ญี่ปุ่นกับมหาเอเชียบูรพา.กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์,2548.

ไชยวัฒน์ คำชู. นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง.กรุงเทพฯ :

เลคแอนน์ฟาว์แทน พรินตติ้ง,2549.

_____ . ทิศทาง นโยบาย ความมั่นคงและการทหาร. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

ทัศนาศ ทศนมิตร. ขามูไรกระหายเลือด เปิดบันทึกสงครามญี่ปุ่น.กรุงเทพฯ : สยามบันเทิง,2553.

เทจิ วาดะ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับญี่ปุ่น มปท. : มปท, 2542.

นงลักษณ์ ลิ้มศิริ. ความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-ไทย สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2549.

ปัทมา เมธารัตน์. “ กองทัพญี่ปุ่นกับการโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ ” สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,2551.

ปรีชา ศรีวัลย์. สงครามโลกครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,2543.

พวงทิพย์ เกียรติสหัสกุล. ทางรถไฟสายใต้ในเงาอาทิตย์อุทัย นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2554.

_____ . ญี่ปุ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หลังสงครามโลกครั้งที่

ค.ศ. 1945 - 1975 . นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555.

โรม บุนนาค. เหตุเกิดในสงครามมหาเอเชียบูรพา กรุงเทพฯ : สยามบันทึก, 2551.

วรุช สุวรรณฤทธิ. สงครามมหาเอเชียบูรพา : กาญจนบุรี. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2544.

วุฒิชัย มุลศิลป์ .โลกทัศน์ญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย, 2526.

Craig, William. **The Fall Of Japan.** London : PAN BOOK. 1970.

Dower, John. **Japan In War And Peace.** Great Britain : Happer Collins, 1993.

Holmes, Richard. **The World At War.** London : Ebury press, 2007.

Mansfield, Mike. et. al. **PEARL HARBOR AND HIROSHIMA.** Tokyo : Nippon press, 1989.

ข้อมูล/สารสนเทศอื่นๆบนอินเทอร์เน็ต

Forever, Ken. สงครามโลกครั้งที่ 2 มหาเอเชียบูรพา. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 7 มกราคม 2556.

เข้าถึงจาก <http://www.thaisamkok.com/article-1421>

เทศบาลขุนยวม. ภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 7 มกราคม 2556.

เข้าถึงจาก <http://www.khunyuan.go.th/travel/thai-japan/thai-japan2.php>

ฝนเสนาหา [นามแฝง]. ตำนานแห่งสยามประเทศ. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 10 มกราคม 2556.

เข้าถึงจาก <http://www.gotoknow.org/posts/336425>

เสลา [นามแฝง]. **Victory Over Japan Day.** ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 12 มกราคม 2556.

เข้าถึงจาก <http://www.arunsawat.com/board/index.php?topic=4856.0>